

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

ADALET İSTATİSTİKLERİ

Bilgi Raporu

Ekonomik Arařtırmalar ve Proje M¼d¼rl¼ę¼

KONYA
Temmuz, 2024
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1	GİRİŞ	3
2	DÜNYADA ADALET VE HUKUK SİSTEMİ	3
2.1	Modern Hukuk Sistemleri.....	3
2.2	Hukukun Üstünlüğü Endeksi.....	3
2.3	Uluslararası Adalet Divanı	5
3	AVRUPA'DA ADALET VE HUKUK SİSTEMİ	6
3.1	Avrupa Adalet Divanı (AAD)	6
3.2	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)	7
4	TÜRKİYE'DE ADALET VE HUKUK SİSTEMİ.....	10
4.1	Türk Yargı Sistemi	10
4.2	Adalet İstatistikleri.....	11
4.3	İllere Göre Adalet İstatistikleri.....	14
5	SONUÇ	16
6	KAYNAKÇA	16

1 GİRİŞ

Bu çalışmada, Dünya, Avrupa ve Türkiye'deki hukuk verileri irdelenmiştir.

2 DÜNYADA ADALET VE HUKUK SİSTEMİ

Hukuk, hak kelimesinin çoğulu olarak haklar anlamına gelmektedir. Hukuk, devletin yetkili kurumları tarafından toplumsal ilişkileri düzenlemek amacıyla konulmaktadır ve maddi yaptırımını olup uyulması gerekli kurallar bütünüdür ifade etmektedir.

Hukukun üstünlüğü, hukuk kurallarının bir toplumdaki her birey için eşit şartlarda uygulanması ve bu kuralların toplumun her kesimi tarafından kabul görmesi esasına dayanmaktadır. Bir ülkenin çağdaş ve demokratik bir ülke olarak nitelendirilmesi hususundaki ana etmenlerden birisi de hukukun üstünlüğü ilkesine ne derece bağlı olduğu ile ilişkilidir.

2.1 Modern Hukuk Sistemleri

Dünyada farklı dil, din, inanç, yaşam tarzı, farklı hukuk sistemlerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu sistemler; Kıta Avrupası Hukuku, Anglo-Sakson Hukuk, İslam Hukuku ve Sosyalist Hukukudur. Sistemler içinde; kara parçasına göre en yaygını Kıta Avrupası hukuku iken nüfusa göre en yaygın olan Anglo-Sakson Hukukudur.

Kıta Avrupası, İngiltere hariç tüm Avrupa'ya karşılık gelmektedir. Kaynağını büyük ölçüde Roma hukukundan alır. Türkiye'de de Kara Avrupa hukuk sistemi benimsenmiştir. Kara Avrupa hukuku büyük ölçüde yazılı hukuk ile düzenlenirken Anglo-Sakson hukuk sisteminde geleneksel hukuk daha yaygındır. Kara Avrupa Hukukunda adli ve idari yargı ayrımı varken Anglo-Sakson hukukunda böyle bir ayrım bulunmamaktadır. Ayrıca Kara Avrupa hukukunda kamu-özel hukuk ayrımı varken Anglo-Sakson hukukunda böyle bir ayrım bulunmaktadır.

İslam hukuku sistemi, İslam Dini esaslarına dayanan ve fıkıh olarak adlandırılan bir sistemdir. Kurum ve kuralların kaynağı Kuran, sünnet, icma ve kıyastır. İctihat hukukundan geniş ölçüde yararlanır. Günümüzde Suudi Arabistan, Pakistan, Lübnan, Yemen gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

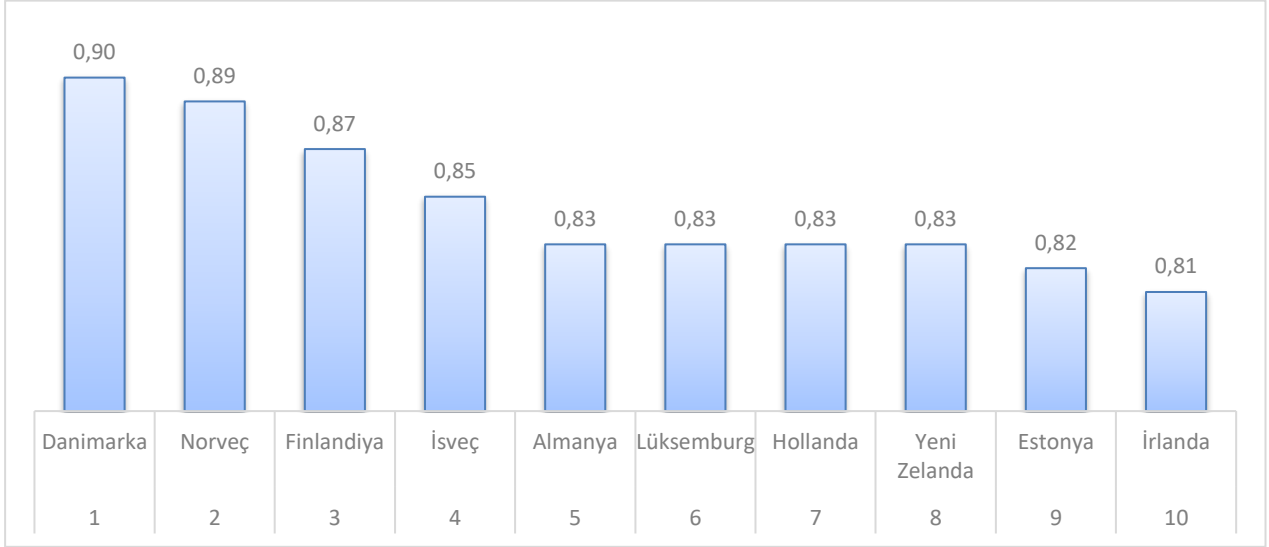
Sosyalist hukuk sistemi, özel mülkiyeti kabul etmemesi ve toplumu bireyden üstün tutması nedeniyle diğerleri ayrılır. Bu sistemde yeni bir toplumsal düzen oluşturulması amaçlanır. Günümüzde Küba, Çin, Kuzey Kore gibi ülkelerde kısmi olarak uygulanmaktadır.

2.2 Hukukun Üstünlüğü Endeksi

Hukukun üstünlüğünün ölçülmesinde, Hukukun Üstünlüğü Endeksi önemli bir rol oynamaktadır. Endeks, merkezi Washington'da bulunan ve bir düşünce kuruluşu olan Dünya Adalet Projesi (World Justice Project (WJP)) aracılığıyla oluşturulmaktadır. Endeks 142 ülkede hukukun üstünlüğüne ilişkin çalışma yapmakta ve yıllık olarak yayımlanmaktadır.

Endeks değeri 1'e ne kadar yakınsa hukukun üstünlüğü o derece yüksek olurken, 0'a ne kadar yakınsa hukukun üstünlüğü o derece düşük nitelendirilmektedir. 2023 yılı raporuna göre ilk sırada 0,90 puanlık endeks değeriyle Danimarka yer almaktadır. Danimarka'nın ardından 0,89'luk endeks değeriyle Norveç ikinci, 0,87'li endeks değeriyle Finlandiya üçüncü sırada yer almaktadır.

Hukukun Üstünlüğü Endeksi, İlk 10 Ülke

Kaynak: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023>

Hukukun üstünlüğü endeksinde Türkiye'nin yerine bakıldığında, 2012-2013 döneminde 0,52'lik endeks değeriyle 97 ülke arasında 54. sırada yer alırken 2023 yılında 0,41'lik endeks değeriyle 142 ülke arasında 117. sırada yer almıştır. Türkiye son 10 yıllık süreçte endeks değeri düşerken buna bağlı olarak ülkeler sıralamasındaki yeri de sürekli düşüş göstermiştir.

Türkiye'nin Yıllara Göre Endeksteki Gelişimi

Yıl	Türkiye	Türkiye'nin Sıradaki Yeri	Ülke Sayısı
2012-2013	0,52	54.	97
2014	0,50	59.	99
2015	0,46	80.	102
2016	0,44	99.	113
2017-2018	0,42	101.	113
2019	0,43	108.	126
2020	0,43	107.	128
2021	0,42	117.	139
2022	0,42	116.	140
2023	0,41	117.	142

Kaynak: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023>

Endeksin alt faktörlerine göre bakıldığında, sıralamada en iyi olunan husus 0,72'lik puanıyla düzen ve gereklilik alt faktörü iken en kötü olunan durum 0,30'luk puanıyla temel haklar alt faktöründe gerçekleşmiştir.

Alt Faktörlere Göre Türkiye'nin Durumu

S.	Alt Faktörler	Puanı	Sırası
1	Hükümet Yetkilerine Getirilen Kısıtlamalar	0,28	137
2	Yolsuzluğun Yokluğu	0,44	77
3	Açık Hükümet	0,40	107
4	Temel Haklar	0,30	133
5	Düzen ve Gereklilik	0,72	75
6	Düzenleyici Uygulama	0,42	116
7	Sivil Adalet	0,41	119
8	Ceza Adaleti	0,34	107

Kaynak: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023>

2.3 Uluslararası Adalet Divanı

Uluslararası Adalet Divanı, Birleşmiş Milletler'in yargı organıdır. Uluslararası Adalet Divanı'nın temel görevi, devletler tarafından getirilen uyuşmazlıkların uluslararası hukuka uygun olarak çözülmesidir. Divan ayrıca, BM organlarının talep ettiği konularda da tavsiye nitelikli görüş sunmaktadır. Divanın merkezi Hollanda'nın Lahey kenti olup 1945 yılında kurulmuştur. Görevli yargıçlar, farklı ülkelerden seçilerek farklı hukuk sistemlerinin temsil edilmesi sağlanır.

Uluslararası Adalet Divanının gerçekten bir zorunlu yargı yetkisi bulunmamaktadır. Tüm bağımsız devletler, Divana dava getirerek taraf olabilir. Ancak devletlerin davaya taraf olması yetmemektedir. Ayrıca Divanın uyuşmazlığı görüşüp karara bağlanabilmesi için tarafların ayrıca Divan'ın yargı yetkisini kabul etmesi gerekir. Divanın yargı yetkisini kabul etmek ise dört yöntemle olabilmektedir:

1. **Tahkimname:** Taraflar aralarında özel bir anlaşma yapar. Bu anlaşmayı Divana sunarak Divan'ın yargı yetkisini kabul etmiş olur. Bu yöntem örneği olarak; Sığınma Davası, Sınır Uyuşmazlığı Davası, Kıta Sahaneliği Davası verilebilir.

2. **Uluslararası Sözleşmelerde Yargı Yetkisinin Kabulü:** Divan'ın yargı yetkisi önceden yapılmış bir uluslararası sözleşme ile tanınabilir. Bu yöntemle taraf devlet, tek başına uyuşmazlığı Divana getirebilir. Bu yöntem örneği olarak; Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi verilebilir.

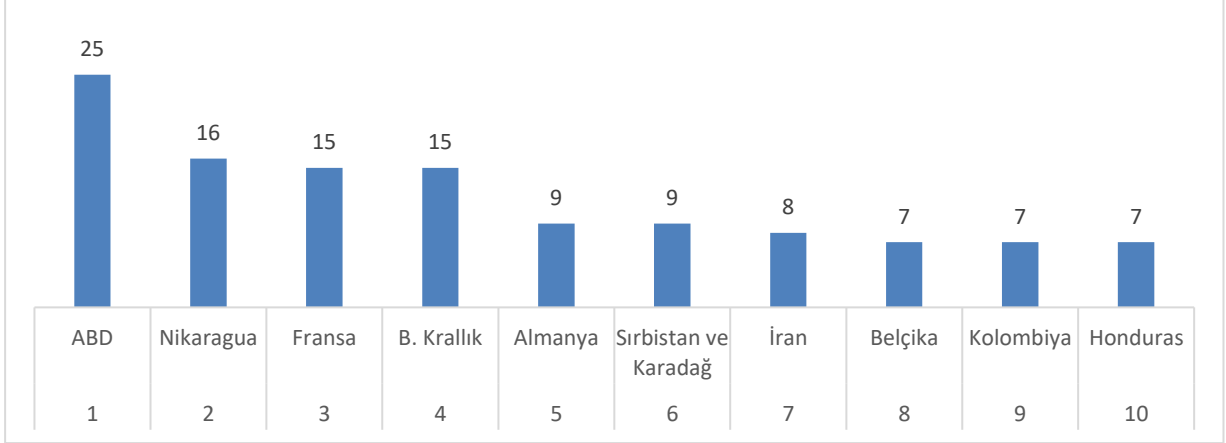
3. **Tek Taraflı Bildiri ile Yargı Yetkisinin Kabulü:** Bir devlet, BM Genel Sekreterliğine vereceği tek taraflı bir bildiri ile Divanın yargı yetkisine rıza gösterebilir.

4. **Forum Prorogatum Yöntemi:** Divanın yargı yetkisine rıza gösteren bir devletin rıza göstermeyen bir devlete karşı tek taraflı dilekçeyle aralarındaki uyuşmazlığı Divana getirebildiği bir yöntemdir. Bu yöntemle taraf olan devlet tarafından Divan dolaylı olarak yetkilendirilir.

Uluslararası Adalet Divanında devletler arasındaki ihtilafli davalara bakıldığında, en fazla davaya söz konusu olan ülke ABD olmuştur. ABD, toplamda 25 dava sayısı ile ülkeler arasında ilk sırada yerini almıştır. ABD'nin ardından 16 dava sayısı ile Nikaragua, 15'er dava sayısı ile Fransa ve Birleşik Krallık üçüncü sırayı paylaşmıştır. Türkiye ise 1 davada yer almıştır. 1976'da Yunanistan'ın Ege Denizi kıta sahanlığı konusunda

açtığı davayla yer almıştır. Yunanistan ayrıca, kıta sahanlığı konusunda geçici tedbirlerin uygulanmasını talep etmiş, Türkiye'nin mahkemenin yetkili olduğunu reddetmesiyle yetki sorunu olduğuna hükmetmiştir.

Uluslararası Adalet Divanında Devletlere Göre İhtilafli Davalar (İlk 10 Devlet)

Kaynak: <https://www.icj-cij.org/cases-by-country>

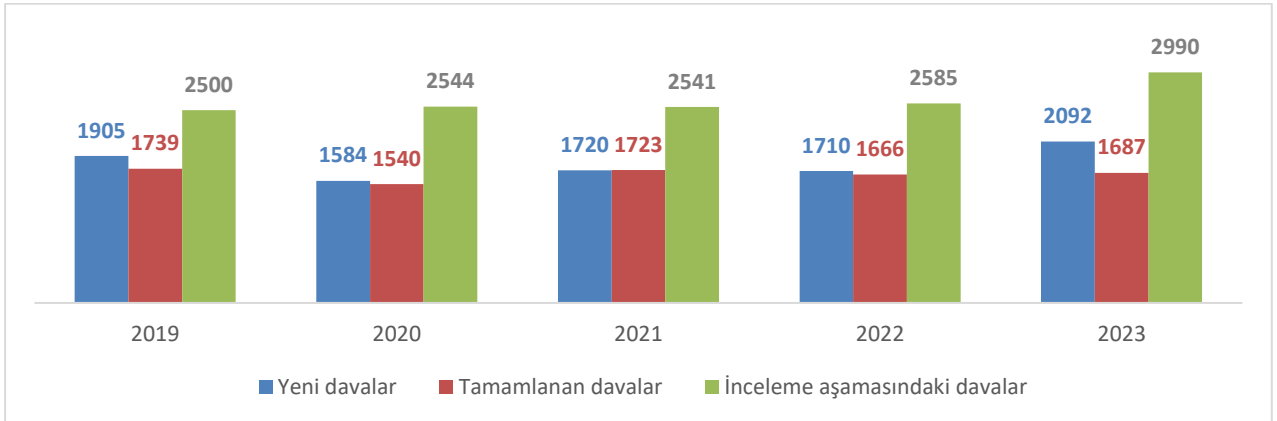
3 AVRUPA'DA ADALET VE HUKUK SİSTEMİ

3.1 Avrupa Adalet Divanı (AAD)

Avrupa Adalet Divanı, Avrupa Birliği bünyesindeki en yüksek mahkemedir. AB üyesi ülkeler arasında AB hukukunu ilgilendiren konularda en yetkili merciidir. Mahkeme, 1952 yılında Lüksemburg'da kurulmuştur. Mahkeme, üye ülkeler veya AB kurumlarıyla ilgili davalara ve üye ülke mahkemelerinin bir üst kuruma sevk ettiği uyuşmazlıklara bakar. Divan; Adalet Divanı ve Genel Mahkeme olarak ikili bir yapıya sahiptir.

Adalet Divanı ve Genel Mahkeme'ye gelen dava sayılarına bakıldığında 2023 yılında ilk kez 2000 eşğini aşarak 2092'ye yükselmiştir. Her iki mahkemenin verilerine bakıldığında; 2023 yılında Adalet Divanına 821 yeni dava gelirken Genel Mahkemeye 1.271 yeni dava gelmiştir. Bu yılda her iki mahkeme tarafından 1.687 dava tamamlanmış ve toplamda 2.990 dosya bulunmaktadır. Adalet divanının ortalama yargılama süresi 16,1 ay iken Genel Mahkemenin ortalama yargılama süresi 18,1 aydır.

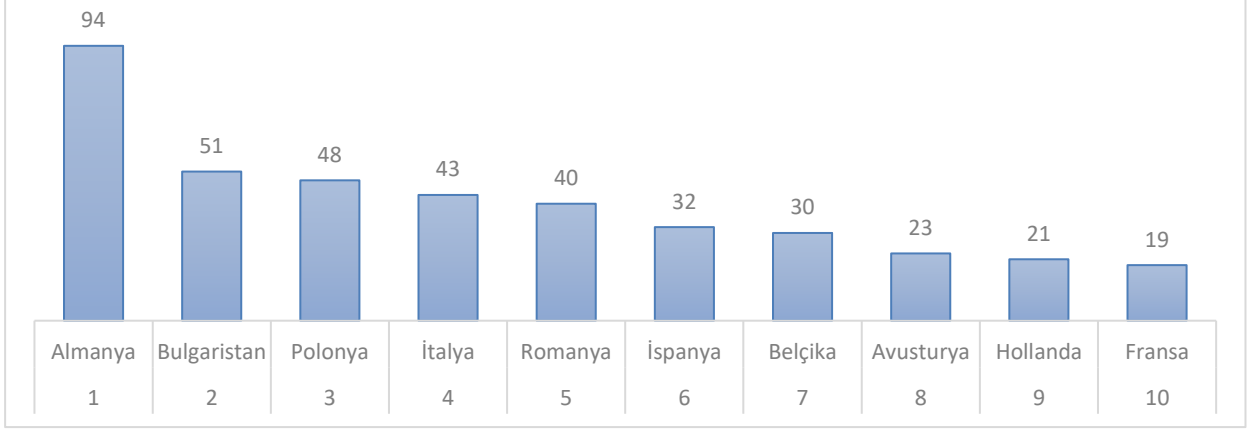
Avrupa Adalet Divanı İstatistikleri

Kaynak: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-03/cp240059en.pdf>

Üye devletlerde alınan ön karara istinaden Adalet Divanında açılan yeni davalara bakıldığında ilk sırada 94 dava sayısı ile Almanya gelmektedir. Almanya'nın ardından 51 dava sayısı ile Bulgaristan ikinci, 48 dava sayısı ile Polonya üçüncü sırada yer almaktadır.

Üye Devletlerin Ön Kararına İstinaden Açılan Yeni Davalar

Kaynak: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-03/cp240059en.pdf>

3.2 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa Konseyine bağlı 1959 yılında kurulmuş uluslararası bir mahkemedir. Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmış temel hakların çiğnenmesi durumunda bireylerin, toplulukların, tüzel kişilerin, diğer devletlerin başvurabileceği bir yargı merciidir. 46 Avrupa Konseyi üyesi ülke, AİHM'in yargı yetkisini tanımaktadır. Mahkeme Fransa'nın Salzburg şehrinde bulunmaktadır.

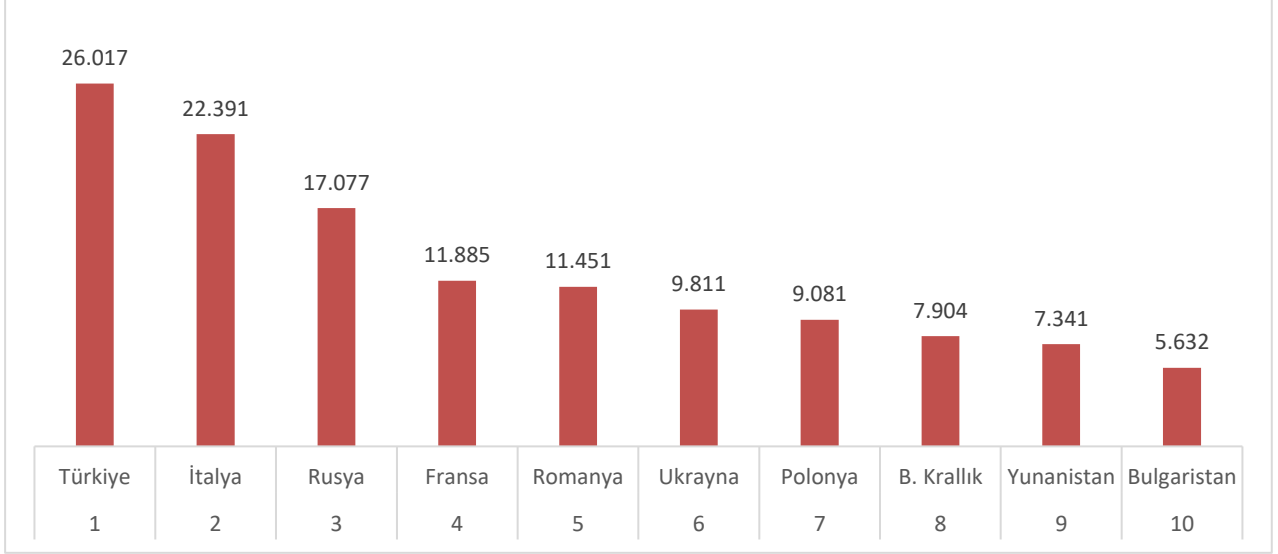
Mahkemenin taraf ülke sayısı kadar hâkim görev yapar ve hali hazırda 47 hâkim bulunmaktadır. Hakimler, taraf ülkelerin sunduğu üç kişilik liste üzerinden Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından seçilir. 9 yıllığına seçilen hakimler sadece 1 dönem görev yapar.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin şu anki idarî düzeni 1 Kasım 1998 yılında yürürlüğe giren "AİHM İç Tüzüğü"nde ayrıntılarıyla belirtilmiştir. Buna göre AİHM;

- Genel Kurul
- Komite
- Tek yargıç (14 nolu protokol ile oluşturulmuştur.)
- Daire
- 17 Yargıçlı Büyük Daire'den oluşmaktadır.

AİHM'in HUDOC sistemine göre, AİHM tarafında toplamda 198.569 içtihat kararı alınmıştır. AİHM içtihatlarına ülke bazında bakıldığında; ilk sırada 26.017 içtihat sayısı ile Türkiye gelmektedir. Türkiye'nin ardından 22.391 içtihat sayısı ile İtalya ikinci sırada, 17.077 içtihat sayısı ile Rusya üçüncü sırada yer almaktadır.

AİHM'deki İçtihat Sayısı Açısından İlk 10 Ülke

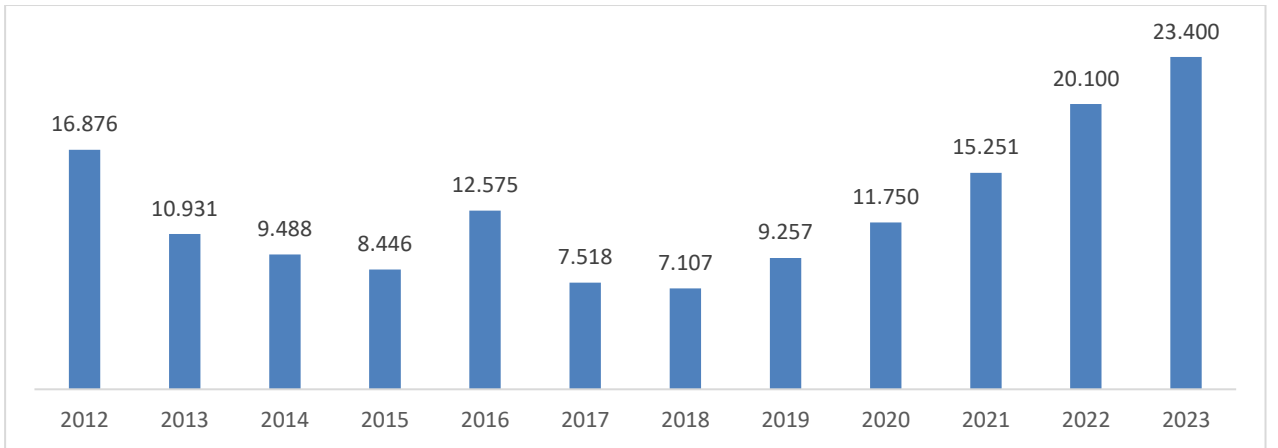

Kaynak: <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%20>

Dava dosyasının derdest olması, bir davanın geçmişte açılmış ve hali hazırda görülüyor olmasını ifade etmektedir. 2023 yılında AİHM önündeki tüm ülkelere ilişkin toplam derdest başvuru sayısı 68.450'dir. Bu rakam bir önceki yıla göre %8,3 oranında azalış olduğunu göstermektedir.

Ülkemiz aleyhine AİHM önünde bekleyen derdest başvuru sayısı, 2012 yılından itibaren azalma eğilimi göstermiştir. Bununla birlikte 2018 yılından itibaren artış eğilimine girdiği görülmektedir. Burada 15 Temmuz kaynaklı başvuruların etkisi olduğu düşünülmektedir. 2023 yılında ülkemizin AİHM önünde toplam derdest başvuru sayısı 23.400'e yükselmiştir.

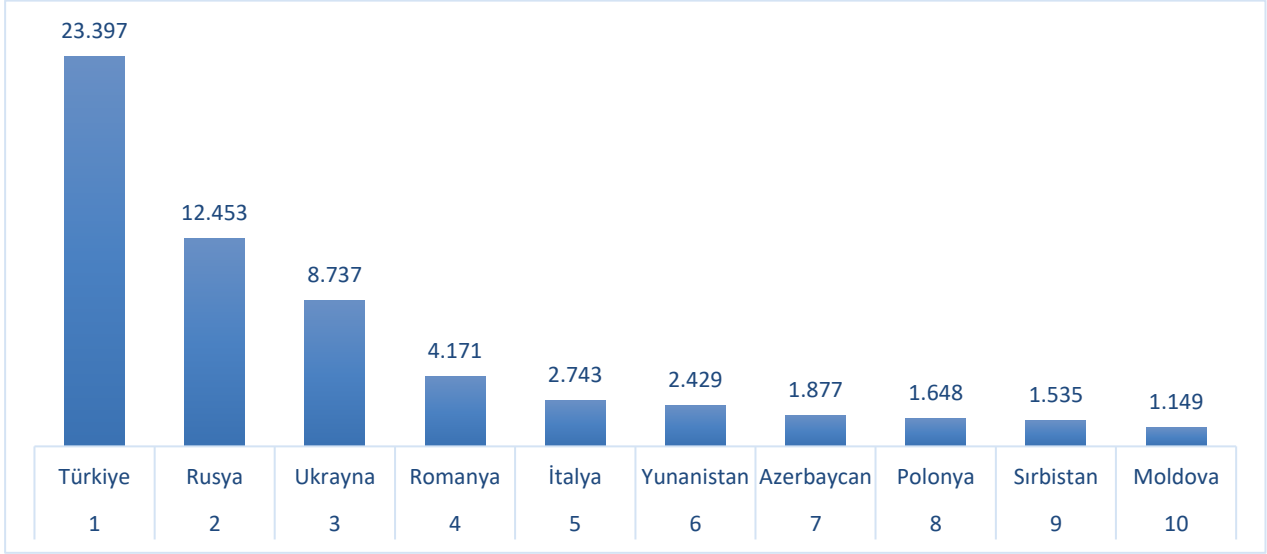
Türkiye Aleyhine Yapılan Başvurular

Kaynak: <https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/6022024100041Avrupa%20C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1%20Mahkemesi%202023%20Y%C4%B1%C4%B1%20C4%B0statistikleri%20De%C4%9Ferlendirme%20Notu.pdf>

Devam eden davalar açısından ülkelerin sıralamasına bakıldığında, 2023 yılında ilk sırada 23.397 dava sayısı ile Türkiye ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'nin ardından 12.453 dava sayısı ile Rusya ikinci, 8.737 dava sayısı ile Ukrayna üçüncü sırada yer almaktadır.

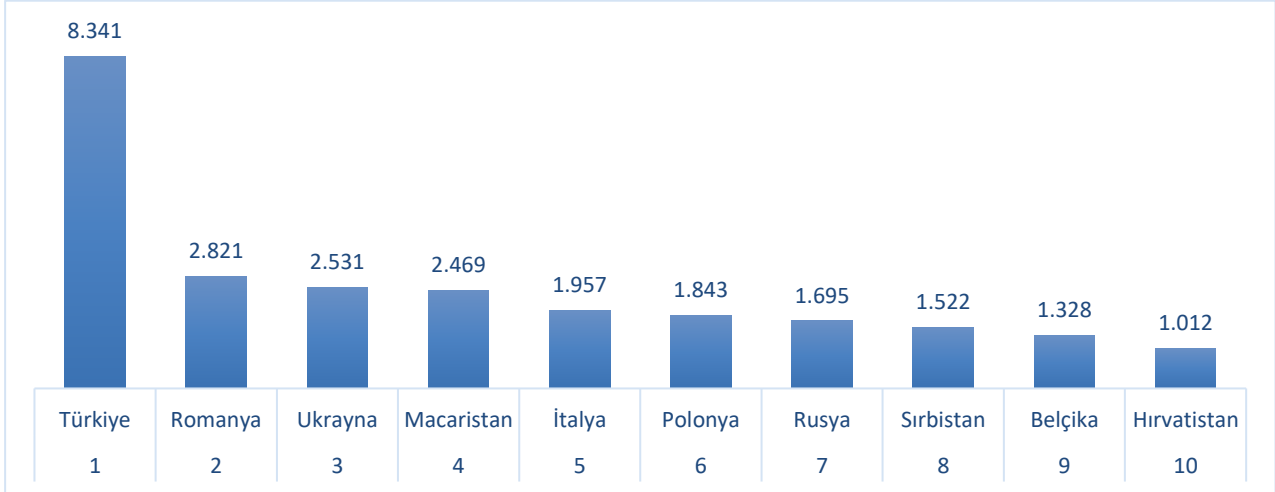
Görülmekte Olan Davalar Açısından İlk 10 Ülke

Kaynak: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual-report-2023-eng>

AİHM 2023 yılı faaliyet raporuna göre ülkeler bazında yeni açılan davalara bakıldığında ilk sırada, 8.341 dava sayısı ile Türkiye yer almaktadır. Türkiye'nin ardından 2.821 dava sayısı ile Romanya ikinci, 2.531 dava sayısı ile Ukrayna üçüncü sırada yer almaktadır.

AİHM'e Açılan Davalarda İlk 10 Ülke (2023)

Kaynak: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual-report-2023-eng>

2023 yılında AİHM, ülkemiz hakkında toplamda 5.039 başvuruyu sonuçlandırmıştır. Bunlardan 72'sinde ihlâl kararı verilirken, 4.967'sinde ise ihlâl bulunmadığı, düşme veya çeşitli nedenlerle kabul edilemezlik kararları verilmiştir. Söz konusu kararlar Büyük Daire (17 hâkim), Daire (7 hâkim), Komite (3 hâkim) ya da tek hâkim formatlı yargısal birimler tarafından alınmıştır. 2023 yılında ülke bazında en çok ihlal kararı verilen ülke 216 karar sayısı ile Rusya olmuştur. Rusya'nın ardından 123 ihlal kararı ile Ukrayna ikinci, 72 ihlal kararı ile ülkemiz yer almıştır.

4 TÜRKİYE'DE ADALET VE HUKUK SİSTEMİ

4.1 Türk Yargı Sistemi

Türkiye'de yargı, yasama ve yürütme kuvvetlerinin yanında üç erkten biridir. Türk adalet sistemi; bağımsızlık ve tarafsızlık temeline dayalı, birbirine bağlı olmayan, görev ve yetki alanları özel yasalarla düzenlenmiş, birçok mahkeme ve kurumdan oluşmaktadır. Türk yargı sisteminde belli başlı başlıklar şu şekildedir:

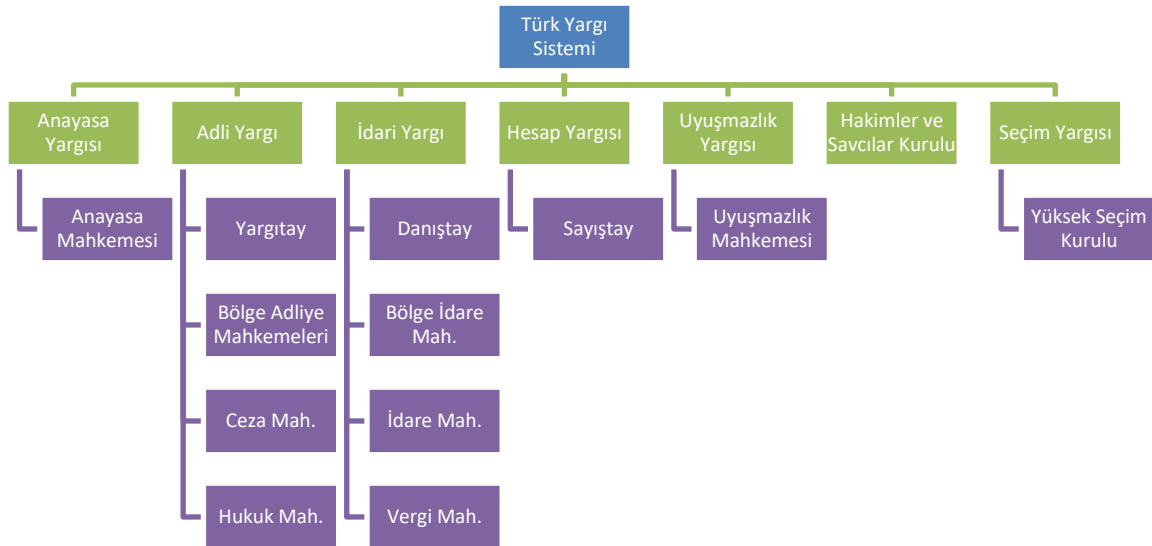
- Adli yargı (İlk Derece Mahkemeleri, Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay),
- İdari yargı (ilk derece mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay),
- Anayasa yargısı (Anayasa Mahkemesi),
- Uyuşmazlık yargısı (Uyuşmazlık Mahkemesi)
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu,
- Seçim yargısı (Yüksek Seçim Kurulu) ve
- Hesap yargısı (Sayıştay) da yargı sistemi içerisinde yer almaktadır.

Kaynak: Türkiye Adalet Akademisi, Türk Adalet Sistemi Tanıtım Broşürü

Not: Grafikteki sıralama, Ankara protokolündeki sıralamaya göre yapılmıştır.

Adalet Bakanlığı ise; adalet sistemine yönelik temel politikaların belirlenmesi ve geliştirilmesinden, adalet hizmetlerinin ulaşılabilir, etkin ve verimli bir şekilde sunulmasından sorumludur.

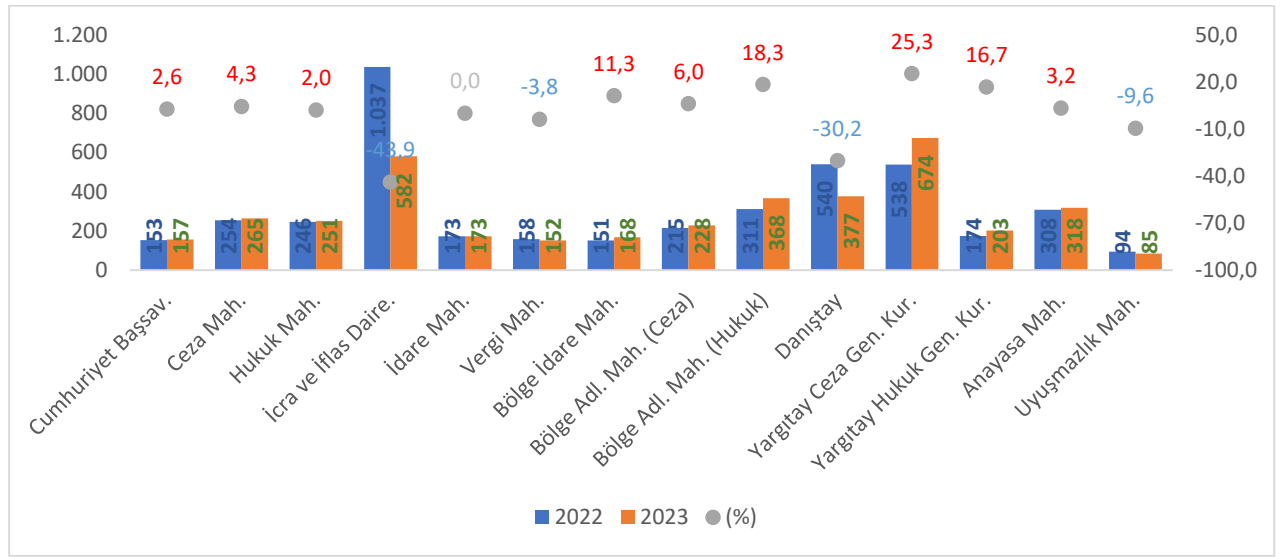
4.2 Adalet İstatistikleri

Adalet sistemi evrelerine ilişkin bir dosyanın ortalama görülme süresi incelendiğinde 2023 yılında bir önceki yıla göre en fazla artış %25,3 ile Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve ceza dairelerinde; en fazla azalış ise %43,9 ile icra ve iflas dairelerinde gerçekleşmiştir.

2022 yılında ortalama dava görülme süresi en fazla 1.037 gün ile İcra ve İflas dairelerinde iken 2023 yılında 674 gün ile Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve ceza dairelerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Yıllık bazda dosyaların ortalama görülme süresi en fazla artan mahkeme, yıllık %25,3 artış oranıyla Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve ceza daireleri iken en fazla azalan mahkeme, yıllık %43,9 azalış oranıyla İcra ve İflas dairelerinde olduğu görülmektedir.

Dosyaların Ortalama Görülme Süresi (2022, 2023, Değişim (%))

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2023

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Adalet İstatistikleri 2023 çalışmasına göre 2022 yılında toplamda 15.710 hâkim görev yaparken 2023 yılında bu sayı %4,4 oranında artarak 16.406 adete yükselmiştir. Yargı türüne göre bakıldığında; hakimlerin %61,2'si adli yargı ilk derece mahkemelerinde görev yapmaktadır.

Adalet Teşkilatı Hâkim Sayıları

Yargı Türü	Hâkim Sayıları			
	2022	2023	(%)	Pay (%)
Anayasa Mahkemesi	129	138	6,98	0,84
Yargıtay	1.089	1.205	10,65	7,34
Danıştay	554	562	1,44	3,43
Bölge Adliye Mah.	2.275	2.387	4,92	14,55
Bölge İdare Mah.	450	451	0,22	2,75
Adli Yargı İlk Derece Mah.	9.578	10.047	4,90	61,24
İdare ve Vergi Mah.	1.297	1.324	2,08	8,07
Merkez Teşkilat	338	292	-13,61	1,78
Toplam	15.710	16.406	4,43	100,00

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2023

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre; Türkiye’de 2022 yılında 7.439 savcı görev yaparken 2023 yılında %2 oranında artarak 7.588 savcı bulunmaktadır. Görev türü bakımından savcılarında %88,9’u adli yargı cumhuriyet savcılarında oluşmaktadır.

Adalet Teşkilatı Savcı Sayıları

Yargı Türü	Görev Türü	Savcı Sayıları			
		2022	2023	(%)	Pay (%)
Adli Yargı	Cum. Başsavcısı	228	231	1,32	3,04
	Cum. Savcısı	6.640	6.748	1,63	88,93
Bölge Adliye Mah.	Cum. Başsavcısı	18	17	-5,56	0,22
	Cum. Savcısı	307	351	14,33	4,63
Danıştay	Cum. Başsavcısı		1		0,01
	Savcı	45	46	2,22	0,61
Yargıtay	Cum. Başsavcısı	1	1	0,00	0,01
	Savcı	200	193	-3,50	2,54
Toplam		7.439	7.588	2,00	100,00

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2023

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre; 2022 yılında mahkemelere 41,8 milyon dosya gelirken 2023 yılında dosya sayısı %14,5 oranında artarak 47,9 milyon dosyaya yükselmiştir. 2022 yılında dosyaların %31,8’i karara bağlanıp %68,2’si gelecek yıla devrederken; 2023 yılında dosyaların %44,3’ü karara bağlanıp %55,7’si gelecek yıla devredilmiştir.

2023 yılında dosya sayısı artmasına karşılık dosyaların karara bağlanma oranı artmış ve bir sonraki yıla devredilen dosya sayısı oranı azalmıştır. Yıllık bazda bakıldığında gelen dosya sayısı bir önceki yıla göre %17,1, karara bağlanan dosya sayısı %59,3 oranında artarken gelecek yıla devredilen dosya sayısı %-6,4 oranında azalmıştır.

Mahkeme türüne bakıldığında; 2023 yılında adalet sistemine gelen dosyaların %81,3’ü icra ve iflas dairelerinde olduğu görülmektedir. Gelen dosyaların içerisindeki paya bakıldığında; icra ve iflas dairelerinin ardından %10,3’lük payıyla hukuk mahkemeleri ve %7,1’lik payıyla ceza mahkemeleri gelmektedir.

Mahkeme Türüne Göre Dosya Sayıları

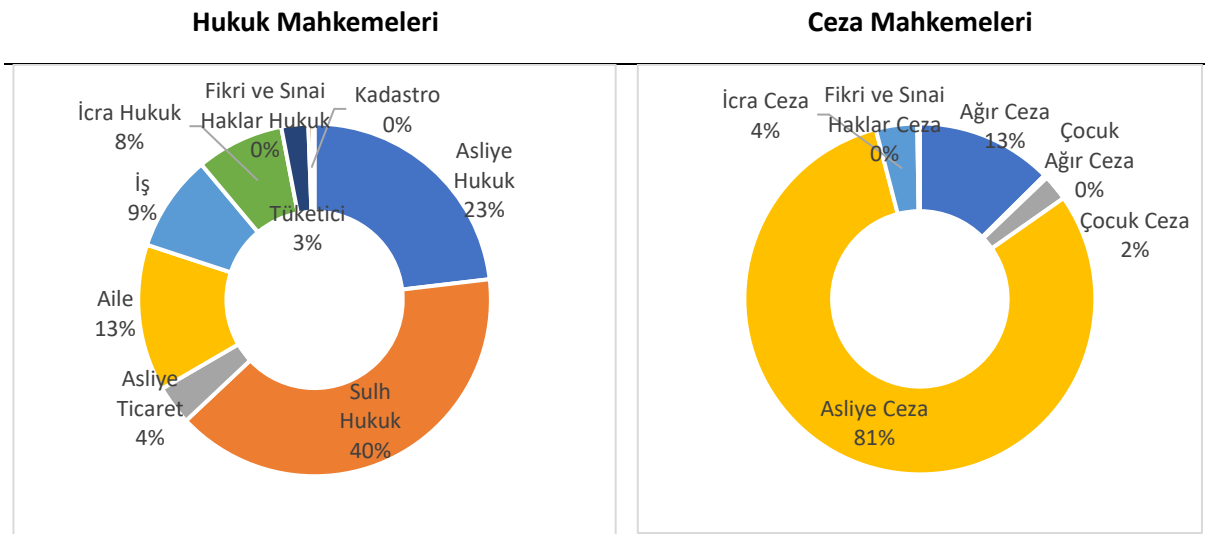
Birim Türü		Ceza	Hukuk	İcra ve İflas Daireleri	İdare	Vergi	Toplam
2022	Gelen	3.303.740	4.636.481	33.275.632	448.874	176.972	41.841.699
	Karara Bağlanan	1.916.890	2.688.481	8.281.024	302.957	126.124	13.315.476
	Gelecek Yıla Devir	1.386.850	1.948.000	24.994.608	145.917	50.848	28.526.223
2023	Gelen	3.386.190	4.930.370	38.969.260	498.627	139.329	47.923.776
	Karara Bağlanan	1.922.008	2.856.948	16.000.914	324.081	108.325	21.212.276
	Gelecek Yıla Devir	1.464.182	2.073.422	22.968.346	174.546	31.004	26.711.500

2023/2022 (%)	Gelen		2,5	6,3	17,1	11,1	-21,3	14,5
	Karara Bağlanan	0,3	6,3	93,2	7,0	-14,1	59,3	
	Gelecek Yıla Devir	5,6	6,4	-8,1	19,6	-39,0	-6,4	

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2023

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre; hukuk mahkemelerinde karara bağlanan dosyaların %40'u sulh hukuk mahkemelerinde iken ceza mahkemelerinde karara bağlanan dosyaların %81'i asliye ceza mahkemelerinde olduğu görülmektedir.

Hukuk ve Ceza Mahkeme Türüne Göre Karara Bağlanan Dosya Sayılarının Oranları (%)

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2023

Hâkim başına dosya temizleme oranı, mahkemelerde görevli hakimlerin bir yıl içinde bakması gereken ve yıl içinde gelen dosyaları hangi oranda sonuçlandırarak temizlediğini göstermektedir. Savcı başına dosya temizleme oranı ise başsavcılıklarda görevli savcılarının bir içinde bakması gereken ve yıl içinde açılan dosyaları hangi oranda sonuçlandırarak temizlediğini göstermektedir.

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre; adalet sisteminin evreleri içerisinde dosya temizleme oranı açısından ilk sırada %129,2'lik oranla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılıkları gelmektedir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılıklarının ardından, %113,9'lik dosya temizleme oranıyla İcra ve İflas Daireleri ve %112,4'lük dosya temizleme oranıyla Uyuşmazlık Mahkemeleri gelmektedir.

Bir dosyanın ortalama görülme süresi, adli birimlere gelen dosyanın sonuçlanabilmesi için gerekli ortalama süreyi ifade etmektedir. Cumhuriyet başsavcılıklarında dosyanın başsavcılığa gelişi ile başsavcılıktan çıkışı arasında geçen zaman, mahkemelerde ise dosyanın mahkemeye gelişi ile mahkemece karara bağlanarak çıkışı arasında geçen zaman olarak hesaplanmaktadır.

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre; adalet sisteminin evrelerine göre bir dosyanın ortalama görülme süresinin en yüksek olduğu evre 674 günlük ortalama görülme süresiyle Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Dairelerinde iken en düşük olduğu evre 41 günlük ortalama görülme süresiyle Yüksek Hakem Kurulu'dur.

Devreden dosyaların elden çıkarılması süresi, yıllık bazda karara bağlanan dosyaların sayısını, karar çıkmamış (devreden) dosyaların sayısı ile karşılaştırır. Bu veri, mahkemelerin yıl içinde gelen dosyaların ne kadar sürede karara bağladığını göstermektedir. Bu veri yargı sisteminin, dosya akışını nasıl yönettiğini göstermesi açısından önemlidir.

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre; adalet sisteminde yıl içinde gelen dosyaların en yüksek günde görüldüğü evre 846 günlük süresiyle Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Dairelerinde iken en az günde görüldüğü evre 44 günlük süresiyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığındadır.

Çıkan dosyaların (yani karara bağlanan) gelen dosyalara oranı, bir yıl içerisinde adli birimlere gelen dosyaların ne kadarının yıl içinde çıkarıldığını göstermektedir.

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre; bir yıl içinde gelen dosyaların en yüksek oranda çıkarıldığı evre %89,3 oranla Yüksek Hakem Kurulu iken en düşük oranda çıkarıldığı evre %30,1 oranla Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Daireleridir.

Adalet Sistemi Evrelerine Göre Ortalama Süreler ve Oranlar

Birim Türü	Dosya Temizleme Oranı (%)	Bir Dosyanın Ortalama Görülme Süresi (Gün)	Devreden Dosyaların Elden Çıkarılma Süresi (Gün)	Çıkan Dosyaların Gelen Dosyalara Oranı (%)
İhbar	102,3	58	53	87,3
Cum. Başsavcılıkları	93,3	391	418	46,6
Ceza Mah.	96,1	265	278	56,8
Hukuk Mah.	95,8	251	265	57,9
İcra-İflas Daire.	113,9	582	524	41,1
İdare-Vergi Mah.	98	168	174	67,8
Bölge İdare Mah.	104,8	168	155	70,1
Bölge Adliye Mah. Ceza	96,6	228	239	60,4
Bölge Adliye Mah. Hukuk	90,1	368	408	47,2
Yargıtay Cum. Başs.	129,2	96	44	89,2
Yargıtay Ceza Gen. Kur. ve Ceza Daire.	75,1	674	846	30,1
Yargıtay Ceza Gen. Kur. ve Hukuk Daire.	97,2	203	211	63,4
Danıştay	110,1	377	343	51,6
AYM	100,8	318	315	53,6
Uyuşmazlık Mah.	112,4	85	60	85,8
Yüksek Hakem Kurulu	98,6	41	44	89,3

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2023

4.3 İllere Göre Adalet İstatistikleri

Adalet İstatistikleri 2023 raporuna göre, ceza mahkemeleri açısından illerde dosyalar arasında önde çıkan kanun, 6136 sayılı ateşli silahlar ve bıçaklarla ilgili kanundur. Bu kanuna göre ceza mahkemelerinde görülen dosyalarda 81 ili 35 ilinde ilk sırada çıkmaktadır. Konya'da bu iller arasında yer almaktadır. Yani 2023 yılında ceza mahkemelerinde en fazla açılan dosya, ateşli silahlar kanununa muhalefetten açıldığı

5 SONUÇ

Hukuk, hak kelimesinin çoğulu olup devletin toplumsal ilişkileri düzenlemek amacıyla koyduğu kurallar bütünüdür. Dünya üzerindeki mevcut hukuk sistemleri; Kıta Avrupası, Anglo-Sakson, İslam ve Sosyalist hukuk sistemleri olarak sıralanmaktadır. Bunlar arasında en yaygın olanı ise Kıta Avrupa Hukuk Sistemidir.

Dünya Adalet Projesi Platformu tarafından devletlere ilişkin hukukun üstünlüğü endeksi hesaplanarak açıklanmaktadır. 2023 yılı araştırmasında endekste ilk sırada Danimarka yer almaktadır. Türkiye ise bu endekste 142 ülke arasından 117. sırada yer almıştır.

Uluslararası Adalet Divanı, Birleşmiş Milletler'in yargı organıdır. 1945 yılında kurulan mahkeme, devletler arası uyuşmazlıklara uluslararası hukuk açısından bakmaktadır. Divanda en fazla ihtilafli davaya konu olan ülke, 25 dava sayısı ile ABD olmuştur. Türkiye ise 1976 yılında Yunanistan ile Ege Denizi kıta sahanlığı konusunda davalık olmuştur.

Avrupa Adalet Divanı, AB bünyesindeki en yüksek mahkemedir. Mahkeme AB üyesi ülkeler arasındaki davalara ve üye ülke mahkemelerinin bir üst kurum olarak Divana sevk ettiği uyuşmazlıklarla ilgilenmektedir. Avrupa Adalet Divanında en fazla davaya muhatap ülke 949 dava sayısı ile Almanya olmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyine bağlı olarak 1959 yılında kurulmuştur. 46 konsey üyesi devlet AIHM'in yargı yetkisini tanımaktadır. AIHM'in HUDOC sistemine göre toplamda 198.569 içtihatı bulunmaktadır. İchtihat sayısı ve dava sayısı açısından Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında birinci sırada bulunmaktadır.

2023 yılı itibariyle Türk Adalet teşkilatının durumu şu şekilde özetlenebilir:

- 16.406 hâkim, 7.588 savcı görev yapmaktadır.
- Toplam dosya sayısı 21,2 milyon olup en fazla dosya hukuk mahkemelerindedir.
- Dosya sayısı açısından hukuk mahkemelerinde ağırlığı sulh hukuk, ceza mahkemelerinde ise asliye ceza mahkemeleri oluşturmaktadır.
- Dosyaların temizlenme oranında yargıtay cumhuriyet başsavcılığı, bir dosyanın ortalama görülme süresinde yüksek hakem kurulu ilk sırada yer almıştır.
- Konya'da ceza mahkemeleri açısından ateşli silahlar kanununa muhalefet suçu ilk sırada yer alırken hukuk mahkemeleri açısından boşanma davaları ilk sırada yer almıştır.

6 KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı
- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2023
- Avrupa Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- Türkiye Adalet Akademisi, Türk Adalet Sistemi Tanıtım Broşürü
- Uluslararası Adalet Divanı
- Vikipedi
- <https://edb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/266202015423110-GENELHUKUK.pdf>
- <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2023>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1761514>
- <https://oad.org.tr/blog/hukukun-ustunlugu-endeksi-2023/>